

RÓMER FLÓRIS
Művészeti és Történelmi
Múzeum
nyitott színes eleven

Művek vs Műértők – Festőinasok kalandja a Patkó Imre Gyűjteményben A múzeumpedagógiai program részletes leírása

Múzeumpedagógiai Nívódíj 2018

Pályázatot elnyert intézmény: Rómer Flóris Művészeti és Történelmi Múzeum

1. A program létrejötte

A győri Vastuskós-ház 1986 óta ad otthont az újságíró, művészettörténész, műgyűjtő Patkó Imre gyűjteményének, mely a 20. század, kiváltképp az 1960-as, 1970-es évek magyar képzőművészetét reprezentálja. A három szinten elhelyezett, rendkívül gazdag gyűjtemény számos művészeti irányzat, csoport műveinek tárháza. S mint ilyen, múzeumpedagógiai szempontból igazi csemege. A kiállítás iskolai korosztálynak való múzeumpedagógiai feldolgozása azonban, 2-3 foglalkozásfélével kivéve, az elmúlt évtizedek során nem volt teljes. Az elmúlt évben fordult figyelmünk igazán e kiállítás felé¹, és kezdtünk el azon gondolkodni, hogyan lehet a drámai hangulatú, sokszor meglepő, megborzongató műveket bemutató tárlat megtekintését, feldolgozását élménnyé varázsolni a gyerekek, felnőttek számára.

Elsőként a Múzeumok Őszi Fesztiválja (2017) keretében gondoltunk, hogy egy újszerű, a helyi közönség által nem ismert formában, élményszerűen próbáljuk meg felkelteni az érdeklődést a kiállítás iránt, így családoknak terveztük és dolgoztuk ki a foglalkozást. A meghirdetett programra azonban mindössze egy felnőtt hölgy érkezett édesanyjával (családként), mindenki más (fiatal) felnőtt volt. Ekkor tapasztaltuk, hogy a diákokat, a családokat más-más formában kell megszólítanunk, ill. hogy a későbbiekben a felnőttek számára is tervezhetnénk hasonló foglalkozásokat. Az első tapasztalatokat követően célcsoportot váltottunk, és újragondoltuk, átalakítottuk a programot iskolai csoportok számára, majd fókuszcsoporthal történt tesztelést követően indítottuk útnak.

2. A program koncepciója, célja, célcsoportjai, a kezdeményezés tartalma

A Művek vs Műértők foglalkozás alapvető gondolata az, hogy egy mű befogadása szubjektív és az értelmezés nem létezik a néző egyéni látásmódja, tapasztalatai, gondolatai nélkül. A kortárs művészet esetén a művész maga is épít a befogadóra: provokálja a nézőt, valamilyen akciót kíván kiváltani, gondolatot kíván ébreszteni benne. Foglalkozásunk elsődleges célja is ez volt, hogy a gyerekeket megszólítsák a modern, nem konkrét alkotások, hogy elgondolkodjanak azok mondanivalóján, tudjanak beszélgetni róluk, hogy ki tudják fejezni saját gondolataikat azok kapcsán, és értelmezni tudják azokat a maguk számára, ezáltal hozva hozzájuk közelebb a 20. század művészetét.

A program koncepciója: A résztvevők a program kezdetén festőinasok karakterébe bújva, egy festőinas oldaltarisznyájával, „festőpalettájával” és kendőjével felszerelve, csoportokban indulnak útnak a kiállításban. A kaland, mondhatni tanulmányút során a művek megértéséhez a táskák tartalmát és a társukkal történő beszélgetéseket, interakciókat használják fel, így szereznek ismereteket a képalkotásról, a festészetéről, a 20. század művészetéről, így válhatnak igazi festőtanoncá. Fontos szempont volt számunkra, hogy egy

¹ A kiállítás új, elnyert és 2018.02.01.-2020.01.31. között megvalósuló projektünk – az EFOP-3.3.2-16-2016-00273 kódszámú, "Művészetek - régiségek" - Tanórán kívüli ismeretkövetítés és kompetenciafejlesztés a Rómer Flóris Múzeumban című pályázat – egyik fő helyszíne lett. Így jelenleg is zajlik a múzeumpedagógiai feldolgozás, hasznosítás és a programkínálat bővítése.

olyan program szülessen, amely a résztvevők aktivitására épít, továbbá lehetővé teszi számukra, hogy saját tempójukban, önállóan dolgozzák fel a kiállítást.

A foglalkozást elsősorban az általános iskola 7-8. és a középiskola 11-12. évfolyama számára terveztük, hiszen a program tartalma ezen évfolyamok iskolai tananyagához kapcsolódik. A művek válogatása, a feladatok nehézségi szintje, a program jellege lehetővé teszi azonban, hogy már 3-4 osztálytól, egészen a felnőtt korosztályig élvezhető legyen.

A program tartalma és tantárgyi kapcsolódás: Mit üzen a festmény? Mit jelent számomra egy alkotás? Milyen szerepe van a színeknek és a szimbólumoknak a képeken? Mit jelent a színek hiánya egy alkotás értelmezésében? Hogyan építhetünk képet síkidomokból? Hogyan csaphatja be szemünket egy műalkotás? Milyen eszközökkel és hogyan dolgozik egy festőművész? Hogyan változik a művészek látás-, és ábrázolásmódja a XX. században? Ezekre a kérdésekre kerestünk választ a múzeumpedagógiai foglalkozás során.

A foglalkozás nem egy konkrét témát – művészettörténeti irányzatot, csoportot, stílust, műfajt, stb. – dolgoz fel, hanem a legjelentősebb, legérdekesebb műveket kiválasztva gondolatokat és érdeklődést kíván ébreszteni a XX. század művészete iránt. S mint ilyen, a rajz-, és vizuális kultúra tantárgy több témaköréhez is kapcsolódik egyszerre, így az absztrakt művészet, az expresszionizmus, a konstruktivizmus, a kubizmus, az aktivizmus, a kinetikus művészet (op-art) témáihoz. Továbbá a kifejezés és képzőművészet témakörben a szintanhoz, kompozíciós elméletekhez, stb., és gyakorlati munkát is tartalmaz (rajz és szöveg, kollázs, illusztráció). A múzeumpedagógus háttérmunkája során számos további terület is bekapcsolódhat a beszélgetés során (pl. irodalom, művelődéstörténet, művészettörténet, stb.).

Az alkalmazott múzeumpedagógiai módszerek: A program gerince az önálló felfedezés – a kiválasztott művek és feladatok által irányítottan. A legjellemzőbb módszerek affektív módszerek (pl. a látásra építő), a szemléltetés és a tapasztalati módszerek, a munkáltatás az alkotások készítése által (pl. képregény, illusztráció). A legfontosabb azonban a diákok között zajló interakció – a beszélgetés, mint módszer alkalmazása.

3. A program értékei, újszerűsége

A hagyományos múzeumpedagógiai foglalkozások általában egy téma köré épülve (tematikusan), múzeumpedagógus irányításával, az általa meghatározott keretekben zajlik. Az ismeretek közvetítője maga a múzeumpedagógus, a munka frontálisan, az interakció pedig a résztvevő és a múzeumpedagógus között zajlik (nem a résztvevők között).

Jelen kezdeményezés egy olyan program, mely a gyermekeket állítja a középpontba. A múzeumpedagógus – a kezdeti felvezetés és összegzés kivételével – végig a háttérben marad, bele-bele hallgat a csoportok munkájába, és szükség esetén kérdésekkel, beszélgetéssel továbblandíti azt. Az ismeretelsajátítás, az élmény megélése a csoportokban zajlik a társakkal történő beszélgetések és együttműködés révén, a kérdések, feladatok segítségével. A tanulóknak lehetősége nyílik saját véleményüket, gondolataikat megosztani társaikkal, a csoportban való munka által pedig kiválóan fejlődnek szociális és egyéb kompetenciáik is.

A résztvevők önállóan fedezhetik fel a kiállítást, ez megtöri a múzeumi foglalkozások rutinját, továbbá a karakterben való elhelyezkedés is motiváló. A legújszerűbb és a legnagyobb élményt a „műtárgyvadászaton” túl a táskák és a benne levő eszközök használata jelentette. A számos eszközön túl a feladatok sem írásosak, hanem interaktívak, magát a műtárgyat is felhasználják (pl. színes fólián át kell nézni a festményt), és a tapasztalati tanulásra építenek.

4. A programhoz kapcsolódó kiadványok, anyagok és eszközök

Az önálló felfedezésnek ad vezérfonalat a két kiadvány. **A feladatkártyás elrendezésű kiadvány** tartalmazza a felfedezőút pontjai, állomásait, műtárgyfotókat, melyen a festőinasnak végig kell haladnia. Tartalmazza továbbá a művekhez kapcsolódó feladatokat, és plusz információkat a művészről, vagy az alkotásról és röviden bemutatja a gyűjtőt és a gyűjteményt is. Minden feladatkártya első oldalán a műtárgy található, hátoldalán a hozzá tartozó feladat(ok). A feladatok változatosak – leggyakrabban nyitott, véleményformáló vagy műelemző kérdések, melyek beszélgetésre hívnak fel, továbbá tevékenyítettető feladatok, amelyek a mediális eszközök használatára, vagy alkotásra készítetik a résztvevőt.

A barangolás a 8 állomás (műtárgy) bármelyikével kezdhető. A résztvevők a kiállítás tereiben az adott műtárgyak előtt, párnákon, padokon ülve, fekvéssel beszélgetnek, írnak, alkotnak, ezért a könnyebb használhatóság kedvéért a kiadványt gyűrűs fűzéssel láttuk el. Az elrendezés lehetővé teszi a variálhatóságot is: újabb kártyák fűzhetők rá, vagy cserélhetők, ha a későbbiekben más művek felé szeretnénk irányítani a figyelmet.

A másik papír alapú kiadvány a „**festőpaletta**” (térképpel), mely a feldolgozandó műtárgyak képét és a kiállításban lévő helyét (betűjellel ellátva) mutatja. A múzeumpedagógus szóbeli bevezetője után ez a térképpel ellátott kiadvány irányítja a gyerekeket a 3 szintes kiállításban. A kiadvány esztétikuma és izgalmas formája nagyon tetszett a gyerekeknek.

A foglalkozás alapja a **festőtárisznya és kendő** felvétele, mely segíti a festőinas karakterébe való elhelyezkedést, továbbá az **oldaltárisznya** tartalmazza a foglalkozás feladatait, eszközeit, anyagait.

A további eszközök, anyagok az egyes állomások feladatainak anyagai, melyeket külön-külön simítózáras tasakban helyeztünk a tárisznyába, rajta az adott műtárgy matricájával. Az eszközök, anyagok alkalmazása teszi lehetővé a művekhez kapcsolódó kérdések körüljárását, megbeszélését, és az ismeretelsajátítást.

1. csomag: A4 fotókarton, színes tapadós fóliák, olló; melyek lehetővé teszik, hogy a gyerekek a síkidomokból épített kompozíciót készíthessenek, ezáltal a gyakorlatban megismerve a konstruktivista művészi gondolkodásmódot.

2. csomag: színes fóliák. A fekete-fehér műtárgy elé helyezve a kép mondanivalóját, hatását változtatják meg. A feladattal a színek hatására, szerepére hívjuk fel a figyelmet.

3. csomag: 1 db képregény lap, ceruzával, matricával és gondolatbuborékhoz post it. A mű tartalmi megfejtését képregény formájában végzik a gyerekek, mely történetben a mű maga (matricán) a történet kezdete, tetőpontja vagy befejezése lehet.

4. csomag: mondatszalogok, és eszközök, anyagok különféle technikákhoz (festőkés, olajfesték, vászon, szén, stb.). A feladat, az eszközök révén az olajfestés technikájával, anyagaival és eszközeivel ismerkednek meg a diákok.

5. csomag: offset papír és a kiállításban elhelyezett dombornyomógép. A mű kapcsán a dombornyomás logikáját ismerik meg a tanulók, saját maguk készítenek domború papírt.

6. csomag: 1 db versillusztrációs lap, színes ceruza készlet. Rajzos illusztráció készítésén keresztül ismertetjük meg a kép és szöveg kapcsolatát.

7. csomag: fekete vonalas fólia és műtárgyfotók. A fóliát a képekre helyezve a művek látszólag mozogni kezdenek. A feladattal a tanulók maguk is megtapasztalják a művek keltette vizuális illúziót.

8. Az utolsó feladathoz nem terveztünk fizikai formátumú eszközt, anyagot. Ehhez a műtárgyhoz egy műelemző-összehasonlító és egy levezető, játékos műtárgykereső feladatot társítottunk.

A kezdeményezés lényege a látottak önálló feldolgozása, amihez elengedhetetlenek a felsorolt, és hozzá kidolgozott kiadványok, eszközök.

5. A kezdeményezés indokoltsága, eredményessége, hatása

Az adott állandó kiállításhoz – gazdagsága ellenére – nem kapcsolódik sokféle múzeumi foglalkozás, a feldolgozása azonban folyamatosan zajlik. Ennek a folyamatnak egy kiemelkedő pontja ez az új foglalkozás, mellyel bővíteni tudtuk kínálatunkat, és amely újszerűsége révén is egyedülálló intézményünkben. Számunkra inspiráló volt a közös gondolkodás és a munkafolyamat, melynek során újabb és újabb ötletek születtek a kiállítás további hasznosításával és a foglalkozással kapcsolatban is.

A programot felnőttek és diákcsoporthok is igénybe vehették az adott időszakban. Diákcsoporthal le is tudtuk tesztelni, melynek értékelésében a pedagógusok is részt vettek. Ez nagyon hasznos volt számunkra. A résztvevő csoportok nagyon élvezték a barangolást és a pedagógusok visszajelzései is nagyon pozitívak voltak, így az állandó kínálatunk részévé válik és szeptembertől nagyobb számban tudjuk megvalósítani. A későbbiekben pedig szeretnénk e programot az egyéni múzeumi látogatók számára is elérhetővé tenni.

Összeállította: Turzai Erika Anna múzeumpedagógus
Győr, 2018. augusztus 10.